

Τα είδη της παραγράφου

Δραστηριότητα

Από το κείμενο που ακολουθεί έχει αφαιρεθεί η διάκριση σε τυπογραφικές παραγράφους. Να την επαναφέρετε, λαμβάνοντας υπόψη τα επιμέρους θέματα που αναπτύσσονται σε αυτό.

Η ΦΥΣΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΡΑΔΟΞΟ

Πρόκειται για ένα από τα πιο ενδιαφέροντα παράδοξα του ελληνισμού: την ίδια στιγμή που οι Έλληνες επιτυγχάνουν εντυπωσιακά αποτελέσματα όταν εργάζονται και σταδιοδρομούν στο εξωτερικό, αποσπώντας τον γενικό θαυμασμό, αδυνατούν να στήσουν ένα αποτελεσματικό κράτος και μια δίκαιη κοινωνία στην ίδια τους τη χώρα. Δεν καταφέρνουν καν να συμβιώσουν αρμονικά. Η διχόνοια και ο διχασμός αποτελούν μόνιμες αναφορές ως προς τις ρίζες της ελληνικής κακοδαιμονίας. Πώς εξηγείται το παράδοξο αυτό; Γιατί οι ίδιοι άνθρωποι που επιτυγχάνουν έξω, αποτυγχάνουν τόσο οικτρά μέσα στην ίδια τους τη χώρα; Μια εξήγηση είναι πως ίσως δεν πρόκειται για τους ίδιους ανθρώπους. Όπως έχουν δείξει πολλές μελέτες, οι άνθρωποι που μεταναστεύουν δεν έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά με εκείνους που παραμένουν στον τόπο τους. Οι πρώτοι είναι πιο επιρρεπείς στο ρίσκο, ενώ οι δεύτεροι πιο συντηρητικοί. Μια δεύτερη εξήγηση είναι πως ούτε οι Έλληνες του εξωτερικού είναι τόσο επιτυχημένοι όσο υποστηρίζεται, αλλά ούτε και οι Έλληνες του εσωτερικού έχουν αποτύχει τόσο οικτρά. Σύμφωνα λοιπόν με τα επιχειρήματα αυτά, δεν υπάρχει παράδοξο. Χωρίς να διαφωνήσω με τα επιμέρους στοιχεία των δύο αυτών θέσεων, θεωρώ πως το παράδοξο έχει βάση και πως οι Έλληνες συμπεριφέρονται και δρουν, σε γενικές γραμμές, με πολύ πιο θετικό και αποτελεσματικό τρόπο όταν ζουν και εργάζονται εκτός Ελλάδας απ' ό,τι στην ίδια τους τη χώρα. Η πλέον άμεση και προφανής εξήγηση του παράδοξου αυτού έχει να κάνει με τους θεσμούς. Από τη στιγμή που οι θεσμοί, δηλαδή οι κανόνες που διέπουν τη συμπεριφορά των ανθρώπων, λειτουργούν με διαφάνεια και αξιοκρατία, θα παράγουν και την ανάλογη συμπεριφορά. Με άλλα λόγια, οι άνθρωποι ανταποκρίνονται στα κίνητρα που τους προσφέρονται. Πρόκειται για ορθή εξήγηση, που όμως παρακάμπτει ένα βαθύτερο ερώτημα: Αν το πρόβλημα βρίσκεται στους θεσμούς, τι εξηγεί τη διαίωνιση των αποτυχημένων θεσμών, τη στιγμή μάλιστα που η διάγνωση του προβλήματος είναι προφανής; Η βαθύτερη εξήγηση του

παράδοξου έχει να κάνει με τις αξίες που διέπουν τις κοινωνίες και που εξηγούν τη δαιώνιση των αποτυχημένων θεσμών. Εκείνο μάλιστα που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι πως οι αξίες αυτές δεν είναι άσχετες με τις θεωρίες της φυσικής επιλογής, πράγμα που διαπίστωσα ξαναδιαβάζοντας πρόσφατα το έργο του κορυφαίου Αμερικανού βιολόγου Edward O. Wilson. Ο Wilson μας υπενθυμίζει πως η ανθρωπότητα διέπεται από δύο φαινομενικά αντίρροπες δυνάμεις: η μία αφορά τη φυσική επιλογή των ατόμων και η άλλη τη φυσική επιλογή των ομάδων και των συλλογικοτήτων. Από τη μία πλευρά, τα άτομα που συμπεριφέρονται με επιθετικά εγωιστικό τρόπο αναπαράγονται με μεγαλύτερη επιτυχία, καθιστώντας έτσι μακροπρόθεσμα κυρίαρχο τον επιθετικό εγωισμό σε βάρος της αλτρουιστικής συμπεριφοράς, που σιγά αλλά σταθερά περιθωριοποιείται. Από την άλλη όμως, ομάδες που αποτελούνται από άτομα που λειτουργούν με αλτρουιστικό τρόπο, είναι δηλαδή διατεθειμένα να θυσιάσουν για το σύνολο, κατορθώνουν και επιβιώνουν με μεγαλύτερη επιτυχία σε σχέση με τις ομάδες εκείνες που αποτελούνται από εγωιστικά άτομα. Τη σύγκρουση αυτή ανάμεσα στις δυνάμεις του εγωισμού και του αλτρουισμού μπορούμε να την παρατηρήσουμε στον τρόπο με τον οποίο είναι οργανωμένες οι κοινωνίες. Κάποιες κοινωνίες, όπως εκείνες της Ανατολικής Ασίας, έχουν κατορθώσει να επιτύχουν έναν τρόπο λειτουργίας που είναι ιδιαίτερα συνεκτικός, επιτυγχάνοντας μεγάλα κοινωνικά άλματα αλλά καταβάλλοντας συγχρόνως ένα καθόλου ευκαταφρόνητο κόστος, καθώς προάγουν έναν ισχυρότατο κοινωνικό κομφορμισμό που συνθλίβει μαζί με τον εγωισμό, την ατομικότητα και τη δημιουργικότητα που τον συνοδεύουν. Από την άποψη αυτή το παράδειγμα των σκανδιναβικών κοινωνιών είναι χαρακτηριστικό. Εκεί έχει επικρατήσει ως κεντρική κοινωνική αξία η ιδέα πως τα άτομα δεν πρέπει να ξεχωρίζουν και πως η κοινωνία πρέπει να πατάξει την τάση των ανθρώπων για διάκριση. Πρόκειται για μια αξία που έχει κωδικοποιηθεί ως «νόμος του Jante» (Janteloven στη Δανία και τη Νορβηγία και Jantelagen στη Σουηδία). Στην άλλη άκρη του φάσματος συναντούμε τις κατακερματισμένες κοινωνίες του ευρωπαϊκού νότου, που ο Αμερικανός κοινωνικός επιστήμονας Edward Banfield καυτηρίασε ως παραδείγματα τυφλού και αυτοκαταστροφικού εγωισμού. Πώς σχετίζονται οι δύο αυτές αντίρροπες δυνάμεις; Η αντίφαση ανάμεσά τους είναι προφανής. Ο Wilson υποστηρίζει πως η ανθρωπότητα σχοινοβατεί ανάμεσά τους και πως η ανθρώπινη

ιστορία τελικά δεν είναι τίποτα άλλο από την πάλη μεταξύ τους, αλλά και τη σύνθεση που προκύπτει από την πάλη αυτή. Η προσέγγιση αυτή προσφέρει μια ενδιαφέρουσα απάντηση για τα αίτια του ελληνικού παράδοξου: οι Έλληνες επιτυγχάνουν έξω γιατί λειτουργώντας εγωιστικά σε κοινωνίες με ισχυρή συνοχή, καταφέρνουν και προσπορίζονται σημαντικά οφέλη. Αντίθετα, όταν βρεθούν μόνοι μεταξύ τους, η ίδια αυτή εγωιστική ροπή οδηγεί αναπόφευκτα στην κοινωνική διάλυση. Η πρόκληση για τις κοινωνίες με ισχυρή συνοχή είναι η ενσωμάτωση των εγωιστών στο αξιακό τους σύστημα χωρίς τη θυσία της δημιουργικότητάς τους. Όσο για τις κατακερματισμένες κοινωνίες, η πρόκληση είναι να ανακαλύψουν μέσα τους τις δυνάμεις που θα οδηγήσουν στη δημιουργία των θεσμών εκείνων που θα τους εξασφαλίσουν την απαραίτητη συνοχή.

Καλύβας, Σ. (2012, 8 Ιουλίου). «Η φυσική επιλογή και το ελληνικό παράδοξο». *Η Καθημερινή*.

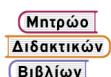
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

Σχεδιασμός – Δημιουργία: Αγγελάκος Κωνσταντίνος,
Μαγγανά Αναστασία, Πασσάς Ιωάννης, Χριστόπουλος Δημήτριος

Ημερομηνία ανάρτησης: 23/04/2025

Έκδοση: v1.0

Το παρόν αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 6010165, του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή 2021-2027» που υλοποιείται από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή